

Előzetes letartóztatás

*Részlet a 26. Általános Jelentéséből
amely 2017-ben jelent meg*

1. Bevezetés

52. Számos európai országban a börtönökben uralkodó túlszűfolttság problémája és az összes ahhoz kapcsolódó kihívás jelentős részben annak tulajdonítható, hogy a teljes börtönnépességen belül jelentős az előzetes letartóztatottak aránya (vagyis azoké, akiket bírósági végzéssel tartanak fogva, és tárgyalásra várnak, vagy még nem ítélték el őket jogerősen). De nem ez az egyetlen oka annak, hogy a CPT kiemelt figyelmet fordít az előzetes letartóztatottakra látogatásai során. A CPT tapasztalatai szerint az előzetes letartóztatottakat különösen gyakran tartják lepusztult és túlszűfolt zárkákban, és sok esetben nagyon szegényes börtönrezsím mellett. A CPT több látogatási jelentésében fogalmazta meg azt az álláspontot, hogy az általa meglátogatott létesítményekben az előzetes letartóztatottak fogva tartási feltételei teljesen elfogadhatatlanok, és könnyen embertelennek és megalázónak minősíthetők. Emellett az előzetes letartóztatottakat gyakran vetik alá különböző korlátozásoknak (különösen a külvilággal való kapcsolattartást illetően), és több olyan ország is van, ahol az előzetes letartóztatottakat bírósági végzéssel magánzárkában tartják fogva (néha hosszabb időszakokra).

A CPT azt is hangsúlyozni kívánja, hogy az előzetes letartóztatásnak súlyos pszichológiai hatásai lehetnek az egyénre - az előzetes letartóztatottak között az öngyilkosságok aránya a jogerősen elítéltekének a sokszorosa is lehet -, és más súlyos következmények is előfordulhatnak, mint például a családi kapcsolatok megszűnése, a munkahely vagy lakóhely elvesztése.

53. Az Európa Tanács területén az előzetes letartóztatás aránya a gyakorlatban láthatóan erősen változik az egyes országok szerint, az előzetes letartóztatottak aránya a teljes börtönnépességhez viszonyítva 8% és 70% között alakul. Átlagban az Európa Tanács tagállamaiban fogva tartott személyek 25%-a van előzetes letartóztatásban. A külföldi állampolgárokat tekintve ez az arány jelentősen magasabb, átlagban a külföldi állampolgárok aránya az előzetes letartóztatottak között mintegy 40%.²

Mivel az előzetes letartóztatás jelentős beavatkozást jelent, és figyelembe véve az ártatlanság vélelmét is, az alapelv az, hogy az előzetes letartóztatást kizárólag utolsó lehetőségként (*ultima ratio*) szabad alkalmazni. A lehető legrövidebb időtartamban szabad csak kiszabni, és amikor elrendelik, eseti jelleggel kell felmérni, hogy fennáll-e az ismételt bűnelkövetés, az elrejtőzés, a

¹ Európa Tanács Éves Büntetés-végrehajtási Statisztika, SPACE I – Börtönnépesség, Felmérés 2015, PC-CP (2016) 6, 2016. december 15., 5.1 és 13.1. sz. táblázatok.

² Európa Tanács Éves Büntetés-végrehajtási Statisztika, SPACE I – Börtönnépesség, Felmérés 2015, PC-CP (2016) 6, 2016. december 15., 4. és 5.1. sz. táblázatok.

bizonyítékok vagy a tanúk manipulálásának vagy az igazságszolgáltatás más módon történő befolyásolásának a lehetősége.³ Ezen túlmenően, az intézkedés arányosságának a megítélésakor megfelelő figyelmet kell fordítani annak a bűncselekménynek a jellegére és súlyosságára, amivel az érintett személyt gyanúsítják.

A CPT álláspontja szerint az alapelv, amely kimondja, hogy az előzetes letartóztatást kizárólag utolsó lehetőségként szabad alkalmazni, először is úgy értelmezendő, hogy amennyire lehetséges, fogva tartással nem járó intézkedéseket kell alkalmazni. Ez intézkedések széles körének a meghozatalát igényli, úgymint az előzetes letartóztatás feltételes felfüggesztése, óvadék, házi őrizet, elektronikus megfigyelés, bizonyos utasítások betartása, igazságügyi hatósági felügyelet, útlevél bevonása, stb. Ezeket az alternatív lehetőségeket külföldi állampolgárok esetében is fontolóra kell venni, és az a tény, hogy az adott személy nem az eljáró állam polgára és nem is annak a területén lakik, vagy nincs kapcsolata ezzel az állammal, önmagában még ne legyen elégséges a szökés veszélyének a megállapításához.⁴

2. Előzetes letartóztatás börtönben

54. A befogadási és beilleszkedési programok fontos szerepet játszanak azoknál az előzetes letartóztatott személyeknél, akik bekerülnek a börtönrendszerbe. Ha megfelelően végzik el ezeket a programokat, akkor lehetőséget adnak a börtön személyzetének arra, hogy egyedi alapon felmérjék az adott személy kockázatait és igényeit, beleértve azoknak az azonosítását is, akik a leginkább hajlamosak kárt tenni magukban, és valamilyen mértékben oldani tudja az újonnan érkezőkre jellemző szorongást. Emellett lehetőséget adnak arra is, hogy a fogvatartott megismerkedjen a börtön működésével, beleértve a börtönrezsimit és a napi rutint, és a családjával is felveheti a kapcsolatot. A fentiek miatt a fogvatartottakat tájékoztatni kell szóban, illetve el kell őket látni egy összefoglaló tájékoztató füzetrel, amelyet minden szükséges nyelven el kell készíteni. Különös figyelmet kell fordítani annak a biztosítására, hogy a tájékoztatást megértsék az írás-olvasási problémákkal küzdő fogvatartottak és azok a külföldi állampolgárok is, akik nem értik a személyzet által beszélt nyelvet (nyelveket).

Figyelembe véve, hogy mennyire erős hatást tesz bárkire az első befogadás a börtönbe, megfontolandó a fent említett beilleszkedési program kiterjesztése több napra, hogy az újonnan befogadott fogvatartottak jobb eséllyel tudják befogadni a tájékoztatást. Ha nincsenek ilyen, megfelelően lebonyolított beilleszkedési programok, a fogvatartottak a többi fogvatartottól fognak információkat szerezni a börtönrezsimről és a szabályokról, így bizonyos fogvatartottak könnyen felettes helyzetbe hozhatják magukat.

A CPT tapasztalatai azt mutatják, hogy bizonyos országokban a befogadási és beilleszkedési programok hetekig is eltartanak, és a bennük részt vevő fogvatartottakra vonatkozó rezsim erősen korlátozó is lehet, ami néha akár magánzárkát is jelenthet. A CPT-nek ebben a tekintetben az az álláspontja, hogy az újonnan befogadott fogvatartottakat minél hamarabb a szokásos lakókörletben kell elhelyezni, a befogadáskor elvégzett kockázat- és igényfelmérést követően. Ezen túlmenően, az újonnan érkezett fogvatartottakra vonatkozó feltételeknek nem szabad hosszabb ideig magánzárkát előírniuk. Az is lényeges, hogy a beilleszkedéssel kapcsolatos tevékenységeken felül naponta legalább egy órányi mozgási lehetőséget kell biztosítani a szabadban, már a beilleszkedési időszak elejétől.⁵

³ Lásd az európai emberi jogi konvenció 5(1)(c) és 5(3) pontjait és az Emberi Jogok Európai Bíróságának az idevágó esetjogát, valamint a Börtönök túlszűfoaltságáról szóló fehér könyvet, amelyet az Európa Tanács Bűnügyi Problémákkal foglalkozó Bizottsága jelentetett meg (CDPC), PC-CP (2015) 6 rev 7, 62. pont.

⁴ Lásd a Miniszteri Bizottság CM/Rec(2012)12 sz. ajánlásának 13.2. Szabályát a tagállamok számára a külföldi fogvatartottakról.

⁵ Lásd még a fiatalokúakra vonatkozó 68. bekezdést.

55. A legtöbb országban elkülönítik az előzetes letartóztatottakat és a jogerősen elítélt fogvatartottakat, amint azt az Európai Börtönszabályok (18.8. Szabály) és más nemzeti instrumentumok is kimondják.⁶ Az Európai Börtönszabályok (18.9 és 101. sz. szabályok) ezen a téren kivételeket engedélyeznek, hogy az előzetes letartóztatottak is részt vehessenek a jogerős elítéltekkel közösen szervezett tevékenységekben, míg éjszaka általában elkülönítik egymástól az eltérő kategóriába tartozó fogvatartottakat.

Bizonyos országokban közös tevékenységeket szerveznek az előzetes letartóztatásukat és a jogerősen elítélt fogvatartottak számára, és néha mindkét kategóriába tartozó foglyokat ugyanazokban a zárkákban/egységekben helyezik el. A CPT véleménye szerint kétségtől jobb megoldás az, ha az előzetes letartóztatott fogvatartottak a jogerősen elítéltekkel közösen szervezett tevékenységekbe vonják be, mint ha az előzetes letartóztatottakat hosszabb ideig napi 23 órán át bezárják a zárkájukba, márpedig az Európa Tanács számos tagállamában jelenleg ez a helyzet. Ugyanakkor törekedni kell arra, hogy az előzetes letartóztatott fogvatartottak szálláskörletét elkülönítsék azokétól, akik a büntetésüket töltik. Valójában a CPT azt a megoldást részesíti előnyben, ha az előzetes letartóztatottaknak kellően változatos tevékenységeket kínálnak, miközben végig elkülönítik őket a jogerősen elítéltektől, teljes mértékben betartva az ártatlanság védelme jogelvét. Ez az elkülönítés egyben védi is azokat az előzetes letartóztatottakat, akik most először lépnek be egy börtönbe, és valószínűleg még nem voltak kitéve a jogerősen elítéltek potenciálisan bűnözésre buzdító befolyásának. Ebben az összefüggésben nem lehet eléggé hangsúlyozni, mennyire fontos minden, a börtönközegbe újonnan bekerülő személy kockázatainak és igényeinek felmérése, az 54. pontban leírtak szerint, mivel valószínűleg nem helyénvaló, ha vegyülnek egymással azok a fogvatartottak, akik most első ízben kerültek börtönbe, és azok - a börtönnépesség nagy részét kitevő - fogvatartottak, akik már másodszor vagy a sokadik alkalommal teszik ezt.

56. A CPT számos látogatása során azt tapasztalta, hogy az előzetes letartóztatottaknak gyakran olyan zárkákban kell lakniuk, ahol az egy főre jutó személyes tér még a 3 m²-t sem éri el (néha pedig 2 m² alatt van). Ráadásul a zárkák felszereltsége sem mindig igazodik az ott lakók létszámához. Például előfordult, hogy a fogvatartottak kénytelenek a padlóra terített matracokon aludni, de még olyan is, hogy többen használnak egy ágyat, és felváltva alszanak. Ez egyebek mellett a magánélet teljes hiányát eredményezi, és nagy valószínűséggel növeli a fogvatartottak közötti feszültséget. Ezeket a több hónapig, vagy akár évekig tartó állapotokat gyakran tovább súlyosbítja, hogy az előzetes letartóztatottak szinte állandóan be vannak zárva a cellájukba, mivel a fogvatartottak ezen kategóriája számára a szervezett tevékenységek rendszere sok esetben erősen behatárolt (lásd ebben a tekintetben az 58. pontot).

A CPT véleménye szerint a élettér *minimális* követelménye a büntetés-végrehajtási intézetekben 6 m² az egyszemélyes zárkákban, és személyenként 4 m² a többszemélyes zárkákban (nem számítva a szaniter blokkot).⁷ Ha kevesebb, mint 4 m² élettér áll rendelkezésre, azzal jelentősen megnő az európai Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. Cikkében foglaltak megsértésének a kockázata. Ebben az összefüggésben az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagytanácsa a *Muršić kontra Horvátország*⁸ ügyben hozott ítéletében kimondta, hogy „amikor a többszemélyes hálólhelyiségekben egy börtönben az egy fogvatartottra jutó élettér 3 négyzetméter alá esik, a élettér hiánya annyira súlyosnak tekintendő, hogy megalapozottan vélelmezhető a 3. Cikk megsértése. [...] Azokban az esetekben, amikor egy zárka - ahol az egy bentlakóra jutó élettér 3-4 négyzetméter között van - a vizsgálat tárgya, a helytényezőt a Bíróság lényegesnek tekinti, amikor a fogva tartás körülményeinek a megfelelő voltát értékeli.”

⁶ Lásd például a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya 10(2)(a) pontját és a Börtönbüntetésüket töltő személyekkel való bánásmódról szóló ENSZ-minimumszabályok (*Nelson Mandela Szabályok*) 11(b) pontját.

⁷ 25. Általános jelentés a CPT tevékenységeiről, (CPT/Inf (2016) 10), 84. pont.

⁸ *Muršić kontra Horvátország* [GC], 7334/13 sz., 2016. október 20.

57. A Bizottság megismétli azt is, hogy minden erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy fokozatosan megszüntessék az előzetes letartóztatottak hálótermekben való elhelyezésének a gyakorlatát, és ehelyett olyan zárkákra kell áttérni, amelyekben kevés fogvatartott kap helyet. Ideális esetben az előzetes letartóztatottakat (és azokat is, akik a ítéletüket töltik) egyszemélyes zárkákban kellene elhelyezni, kivéve ha valamiért célszerű, hogy többszemélyes cellában aludjanak.⁹

58. Mióta megkezdte tevékenységeit az 1990-es évek elején, a CPT folyamatosan hangsúlyozza, mennyire fontos, hogy az előzetes fogvatartottak számára (az jogerősen elítélteket is beleértve) megfelelő tevékenységekből álló programot kínáljanak. Ebben a tekintetben súlyos aggályra ad okot, hogy több országban még nem vezették be azokat a konkrét ajánlásokat, amelyeket a Bizottság az előzetes letartóztatott fogvatartottak rezsimjével kapcsolatban megfogalmazott. Elismerve, hogy a szervezett tevékenységek biztosítása egy gyűjtőfogházban, ahol valószínűleg a fogvatartottak jelentős része előzetes letartóztatását tölti, komoly kihívásokat jelent, nem fogadható el, hogy az előzetes letartóztatott fogvatartottakat napi 23 órára bezárják a cellájukba, és hosszú hónapokig vagy akár évekig semmilyen tevékenységet nem kínálnak a számukra.

A CPT felhívja az érintett országok büntetés-végrehajtási szerveit, hogy dolgozzanak ki és vezessenek be egy átfogó rezsimet a zárkán kívüli tevékenységekre. A cél az kellene, hogy legyen, hogy az előzetes letartóztatottak (és a jogerősen elítéltek is) a nap egy érdemleges részét (vagyis legalább nyolc órát) a zárkájukon kívül tudjanak tölteni, változatos célirányos tevékenységekkel (lehetőleg valamilyen szakmai jellegű munka, ¹⁰oktatás, sport, rekreációs/társas tevékenységek). Minél hosszabb az előzetes letartóztatás ideje, annál változatosabb rezsimre van szükség. Kivételesen minden fogvatartottnak lehetőséget kell adni legalább napi egy óra testmozgásra szabad ég alatt, megfelelő létesítményekben.

59. Ami a külvilággal való kapcsolattartást illeti, a CPT véleménye szerint elvi kérdés, hogy az előzetes letartóztatottak számára ugyanazokat a kapcsolattartási lehetőségeket kell megadni (levelezés, látogatás telefon), mint a jogerősen elítéltek számára.¹¹ Minden fogvatartott számára engedélyezni kell legalább heti egy óra látogatást, és legalább heti egy óra telefonálást (az ügyvédi kapcsolattartáson kívül). Ezen túlmenően, a modern technológia (úgy mint ingyenes internetes beszédátviteli protokoll /VoIP/ szolgáltatások) segítheti a fogvatartottakat abban, hogy kapcsolatot tartsanak a családjukkal és másokkal.

60. Bizonyos országokban a CPT megfigyelte, hogy az érvényes szabályok szerint elvi okokból bizonyos korlátozásokat róttak ki az előzetes letartóztatottakra, például a telefonhívások és a látogatás teljes tiltása, vagy pedig csak zárt körülmények között engedélyezett a látogatás (például üvegfal elválasztás mellett). A CPT véleménye szerint elfogadhatatlan, hogy ezeket a korlátozásokat kivétel nélkül kiszabják minden olyan fogvatartottra, aki az előzetes letartóztatását tölti; bármilyen korlátozás kizárólag a fogvatartott jelentette kockázat teljes körű és egyéni felmérésén alapulhat.

---

⁹ Lásd még az Európai Börtönsszabályok 18.5 és 96 számú Szabályait is.

¹⁰ De hozzá kell tenni, hogy az Európai Börtönsszabályok 100.1 számú Szabálya szerint „a tárgyalásukra váró fogvatartottaknak fel kell ajánlani a munka lehetőségét, de erre nem szabad őket kényszeríteni.”

¹¹ Lásd még az Európai Börtönsszabályok 99 számú Szabályát.

61. Néhány országban pedig az a gyakorlat, hogy az előzetes letartóztatottak kötelesek minden egyes látogatáshoz bírói vagy ügyészi engedélyt kérni. A CPT ezzel kapcsolatban úgy véli, hogy az előzetes letartóztatottak számára szokásos gyakorlatként lehetővé kell tenni látogatók fogadását (és telefonálást), ezeket nem lehet igazságügyi hatósági jóváhagyáshoz kötni. Ha az adott esetben megtagadják a kapcsolattartási engedélyt, ezt minden esetben a nyomozás konkrét érdekeivel kell igazolni, be kell szerezni hozzá az igazságügyi hatóság engedélyét, és csak egy meghatározott időre alkalmazható. Ha úgy vélik, hogy fennáll az összejárás veszélye, az egyes látogatásokat (vagy telefonhívásokat) meg kell figyelni.

62. A CPT ismételten találkozott olyan helyzetekkel, amikor messzemenő korlátozásokat szabtak ki az előzetes letartóztatottakra az igazságügyi hatóságok, a folyamatban lévő nyomozás érdekében. Ezek a korlátozások magukban foglalhatják a külvilággal való kapcsolattartás teljes tiltását (az ügyvéd kivételével), amihez elkülönítés társul a többi fogvatartottól, ami azt eredményezi, hogy egy bizonyos időre a fogvatartott gyakorlatilag magánzárkába kerül.

A CPT elismeri, hogy egyedi esetekben indokolható, hogy egy adott, előzetes letartóztatott fogvatartottat elkülönítsenek bizonyos más fogvatartottaktól, még inkább kivételes körülmények esetén pedig akár az összes többi fogvatartottól is, és hogy korlátozzák a jogait a külvilággal való kapcsolattartásra. Ugyanakkor a CPT véleménye szerint az előzetes letartóztatottak számára kialakítandó börtönrezsimmek figyelembe kell vennie az ártatlanság vélelmét és azt az elvet, hogy a fogvatartottakat nem szabad több korlátozásnak alávetni, mint amennyi szigorúan szükséges ahhoz, hogy kockázat nélkül lehessen őket őrizetben tartani, és szabályszerűen eleget tegyenek az igazságszolgáltatás érdekeinek. Bármilyen korlátozás csak minimális szintű lehet, és a lehető legrövidebb ideig szabad csak fenntartani. Akármilyenek is a körülmények, soha nem szabad a korlátozásokat azért alkalmazni, hogy ezáltal gyakoroljanak nyomást az előzetes letartóztatottakra, hogy működjenek együtt az igazságszolgáltatással. A magánzárkában (vagy annak megfelelő feltételek között) való elhelyezést kivételes körülmények szabad engedélyezni és olyankor, amikor közvetlen bizonyíték van arra, hogy az igazságszolgáltatást akadályozná, ha az érintett személy érintkezhetne bizonyos más személyekkel, vagy általában másokkal.

63. A korábbi pontban leírt korlátozásokat elrendelő döntéseket normál esetben akkor kell meghozni, amikor az előzetes letartóztatott személy megjelenik a bíróság előtt, és lehetősége van egy külön eljárásban fellebbezni. Az írásos határozatban meg kell jelölni minden egyes kiszabott korlátozás okát, és azt át kell adni az érintett fogvatartottnak és/vagy az ügyvédjének. A korlátozásokat rövid időközönként felül kell vizsgálnia az illetékes bíróságnak, hogy megállapítsák, továbbra is szükségesek-e. Minél tovább rónak korlátozásokat egy előzetes letartóztatott fogvatartottra, annál alaposabban kell megvizsgálni, hogy az intézkedés továbbra is szükséges és arányos-e.

64. A magánzárkában elhelyezett fogvatartottakra vonatkozó anyagi feltételek és fogvatartási rezsimm meg kell, hogy feleljenek a CPT által előírt követelményeknek¹²; különös tekintettel arra, hogy a fogvatartottak számára megfelelő kapcsolattartási lehetőséget kell biztosítani az intézkedés teljes időtartama alatt, és a büntetés-végrehajtási szerveknek minden lehetséges erőfeszítést meg kell tennie annak érdekében, hogy csökkentsék az érintett fogvatartottat a magánzárká miatt éró potenciálisan ártalmas hatásokat.

---

¹² 21. Általános jelentés a CPT tevékenységeiről, (CPT/Inf (2011) 28), 53-64. pontok.

3. Előzetes letartóztatott fiatalok

65. Elviekben az előző pontokban tett megjegyzések fiatalokra is vonatkoznak. Ugyanakkor a CPT véleménye szerint van néhány olyan konkrét követelmény, amelyeket figyelembe kell venni, amikor előzetes letartóztatott fiatalokról van szó. Ezeket a követelményeket a CPT tevékenységeiről szóló 24. Általános Jelentés ismerteti részletesebben.¹³ A hivatkozás megkönnyítése érdekében a Bizottság most felidéz néhány fontos szempontot, amelyek különleges figyelmet érdemelnek.

66. Először is, széles körben elfogadott az a nézet, hogy minden, a fiatalokat érintő intézkedésnél az ő érdekeik legjobb szolgálata az elsődleges szempont, a szabadságtól való megfosztás az ő esetükben kizárólag végső szankció lehet, és akkor is csak a lehető legrövidebb időre szabad kiszabni.¹⁴

67. Ezen túlmenően, a CPT úgy ítéli meg, hogy azokat a fogva tartott fiatalokat, akiket valamilyen bűncselekménnyel gyanúsítanak (vagy elítéltek), főszabályként nem felnőtteknek szánt, hanem olyan létesítményekben szabad csak elhelyezni, amelyeket kifejezetten ebbe a korcsoportba tartozók számára tartanak fenn, ahol a környezet nem börtön jellegű, a rezsimit az ő sajátos szükségleteikhez igazítják, a személyzet tagjait pedig kiképezték arra, hogyan kezeljék a fiatalokat.

Sajnálatos módon az Európa Tanács számos tagállamában továbbra is az a helyzet, hogy különösen az előzetes letartóztatott fiatalokat gyakran felnőttek számára létesített börtönökben helyezik el. A CPT elismeri, hogy ezekben az esetekben a fiatalokat ma már általában a felnőttektől elkülönítve helyezik el, gyakran egy külön erre a célra szolgáló épületrészben. Ráadásul az elmúlt években arról számoltak be, hogy jelentősen javultak a tárgyi feltételek a fiatalok által használt egységekben.

Ugyanakkor több országban az előzetes letartóztatott, felnőtteknek szánt börtönökben elhelyezett fiataloknak biztosított börtönrezsím jócskán hagy maga után kívánnivalókat, különösen az előzetes letartóztatottak elhelyezésére szolgáló intézetekben, ahol általában csak nagyon kevés fiatal fogvatartottat őriznek (főként kevés fiatal nőt). A CPT több alkalommal is megfigyelte, hogy egy adott intézetben vagy egységben csak egy fő fiatal fogvatartott volt. Ebben a tekintetben a Bizottság elismeri, hogy vannak amellet szóló érvek is, hogy a fiatalok közösen vegyenek részt az erre alkalmas felnőttekkel zárkán kívüli tevékenységekben, azzal a szigorú feltétellel, hogy közben a személyzet megfelelő módon megfigyeli őket. Ennek az ez előnye is megvan, hogy az érintett fiatalok nem lesznek *de facto* magánzárkában.

68. Amint azt a CPT a múltban több alkalommal kijelentette, bár a célirányos tevékenység hiánya minden fogvatartott számára káros, különösen az a fiatalok esetében, akiknek nagy szükségük van a fizikai aktivitásra és az intellektuális stimulációra. Az előzetes letartóztatott fiatal fogvatartottak számára életkorukhoz illő zárkán kívüli tevékenységek teljes programját kell kínálni, ami magában foglal oktatási- és sportprogramokat, szakmai képzést és rekreációs tevékenységeket. A testmozgás fontos része kell, hogy legyen egy ilyen programnak. A fiatalok számára emellett legalább napi két óra szabadban végzett testmozgást is biztosítani kell attól a

¹³ Lásd CPT/Inf (2015) 1 (Szabadságtól büntető jogszabályok alapján megfosztott fiatalok), 96-132. pontok.

¹⁴ Lásd az Egyesült Nemzetek Gyermekjogi egyezményének 3. és 37.b pontjait, valamint a Közösségi büntetéssel vagy szankcióval sújtott fiatalokra vonatkozó európai szabályok 5. és 10. számú szabályait; továbbá a Fiatalok igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó ENSZ minimumszabályok (*pekingi szabályok*) 13.1. sz. szabályát, az ENSZ közgyűlési határozatának a szabadságtól megfosztott fiatalok védelmének szabályairól („*havannai szabályok*”) 17. pontját, valamint az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó 2010. évi irányutatóit.

pillanattól kezdve, hogy megérkeztek a fogva tartásra szolgáló létesítménybe. Ahogyan már említettük az 58. pontban, az előzetes letartóztatott fogvatartottakra általánosságban érvényes, hogy minél hosszabb időt kell előzetes letartóztatásban tölteniük, annál sokszínűbb tevékenységeket kell biztosítani a számukra.

4. Előzetes letartóztatás rendvédelmi létesítményekben

69. A CPT-nek súlyos fenntartásai vannak azzal a több országban is megfigyelt gyakorlattal szemben, hogy azokat a személyeket akiknek a bíróság elrendelte az előzetes letartóztatását rendvédelmi létesítményekben helyezik el, lényegesen hosszabb időre, mint a rendőrségi őrizet törvényben előírt időtartama, mielőtt átszállítanák őket egy előzetes letartóztatásba helyezett személyek számára fenntartott börtönbe, vagy pedig az ilyen börtönökben elhelyezett személyeket visszaszállítják egy rendvédelmi létesítménybe, nyomozati cselekmények elvégzése érdekében.

Az ilyen tartózkodások időtartama sokszor több nap vagy hét, néha pedig még ennél is hosszabb lehet. Az előzetes letartóztatott személyeket általában a bírósági meghallgatásukig egy rendvédelmi létesítményben tartják fogva, vagy egy börtönből szállítják vissza őket a rendvédelmi létesítménybe nyomozati cselekmények miatt, a bűnügyi nyomozást vezető rendvédelmi tisztviselő kérésére. Néhány esetben azért nem szállítják át a fogva tartott személyeket egy előzetes letartóztatott személyek számára fenntartott börtönbe, mert logisztikai problémák miatt nem tudják megszervezni a kíséretüket, vagy pedig a börtönben nincs elegendő férőhely (súlyos túlzsúfoltság miatt).

70. A CPT emlékeztet arra az alapelvre, hogy az előzetes letartóztatott fogvatartottakat nem szabad rendvédelmi létesítményekben elhelyezni; ¹⁵mivel ezeket a létesítményeket nem hosszabb tartózkodásra alakították ki. Emellett a rendvédelmi szervek intézményeiben történő, hosszabb időtartamú fogva tartás növeli annak a kockázatát, hogy a bűnügyi nyomozással foglalkozó rendvédelmi tisztviselők megfélemlítik vagy bántalmazzák az érintett személyt. Ezért az előzetes letartóztatásba helyezett személyeket haladéktalanul át kell szállítani egy börtönbe.

A letartóztatásba helyezett személyek visszaszállítását a rendvédelmi szervek által fenntartott intézményekbe csak nagyon kivételes esetben szabad kérni és engedélyezni, és csak ha nincs más megoldás, konkrét okból és a lehető legrövidebb időre. Egy ilyen visszaszállítást minden esetben ügyész vagy bíró kifejezett engedélyéhez kell kötni. Általános szabályként, az érintett fogvatartottakat nem szabad éjszakára is a rendvédelmi létesítményben hagyni. Magától értetődik, hogy az előzetes letartóztatott személy visszaszállítását egy rendvédelmi létesítménybe megfelelően dokumentálni kell (mind a börtönben, mind pedig az érintett rendvédelmi létesítményben), és hogy az előzetes letartóztatott fogvatartottak számára fenntartott börtönben az érintett fogvatartottat ismételt orvosi vizsgálatnak kell alávetni (lásd 72. pont). Ha további rendőrségi kihallgatás szükséges, sokkal jobb választás az, ha ezt az előzetes letartóztatott fogvatartottak börtönében hajtják végre a helyett, hogy az előzetes letartóztatott fogvatartottat szállítanák vissza az érintett rendvédelmi létesítménybe.

5. Előzetes letartóztatás és egészségügyi ellátás

71. A CPT tapasztalatai szerint az előzetes letartóztatottak számára fenntartott börtönökre különösen is jellemző, hogy nem mindig van bennük olyan egészségügyi ellátórendszer, amely képes orvosi kezelést (beleértve a megelőző és a szakorvosi kezeléseket is), illetve ápolást, pszichológiai segítséget vagy fizioterápiát biztosítani azon színvonalon, amelyet a külvilágban élveznek a páciensek.

---

¹⁵ Lásd még az Európai Börtönszabályok 10.2 számú Szabályát.

Ebben a tekintetben a CPT úgy véli, hogy minden fogva tartottnak, függetlenül a jogállásától és a fogva tartás helyétől, tényleges hozzáférést kell kapnia egészségügyi szolgáltatásokhoz. Emellett az előzetes letartóztatott fogvatartottnak lehetőséget kell adni arra, hogy konzultáljanak a saját orvosukkal, illetve az kezelje őket (de ennek a költségét maguk fizetik).¹⁶

72. A CPT ismételten hangsúlyozta az újonnan érkezett fogvatartottak orvosi szűrővizsgálatának a fontosságát, különösen azokban a létesítményekben, amelyek belépési pontot jelentenek a börtönrendszerbe. Ez a fajta szűrővizsgálat különösen azért szükséges, hogy megakadályozzák az öngyilkosságot és a fertőző betegségek terjedését (úgy mint tuberkulózis, hepatitis B/C, HIV). A börtönben elérhető egészségügyi ellátás jelentősen hozzájárulhat a bántalmazás megelőzéséhez a bebörtönzést közvetlenül megelőző időszak során, nevezetesen akkor, amikor a fogvatartottak a rendvédelmi szervek őrzetében vannak, a sérülések szisztematikus és naprakész rögzítésével, és ha szükséges, az illetékes hatóságok tájékoztatásával.¹⁷

Minden újonnan érkezett, at megfelelően ki kell kérdezni és fizikailag meg kell vizsgálni mihelyt lehetséges, de mindenképpen 24 órán belül a befogadást követően, amely vizsgálatot egy orvosnak (vagy egy orvos irányítása alatt álló szakképzett ápolónak) kell végeznie, az orvosi titoktartást garantáló feltételek mellett. Ebben az összefüggésben különös figyelmet kell fordítani az olyan érzékeny csoportok igényeire, mint a fiatalok, az idősek, a szerfüggők és a mentális zavarokkal küzdők.

73. A CPT tapasztalatai szerint előfordul, hogy a külvilágban kapott orvosi kezelés megszakad, amikor a páciens előzetes letartóztatásba veszik, és börtönben helyezik el. Ehhez hasonlóan, néha az is előfordul, hogy akkor szakad meg a kezelés, amikor valakit szabadlábra helyeznek, vagy egyik intézményből egy másikba helyeznek át. Néhány országban a CPT azt figyelte meg, hogy a rövid vagy bizonytalan időtartam miatt az előzetes letartóztatottak nem kapnak hosszú távú elkötelezettséget jelentő kezelést. Ez a fajta megközelítés ellentétes az állam kötelezettségeivel a szabadságuktól megfosztott személyek iránt. A Bizottság úgy véli, hogy meg kell tenni a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy biztosítsák a kezelés folyamatoságát a börtönbe való befogadás, a szabadlábra helyezés illetve az egyik büntetés-végrehajtási intézményből a másikba történő áthelyezés után.

Ami konkrétan az újonnan érkezett szerfüggő előzetes letartóztatott személyeket illeti, itt különös figyelmet kell fordítani a kábítószer, gyógyszer vagy alkohol elvonása okozta tünetekre is, azokban az esetekben, amikor a fogvatartott a börtönbe való bevonulása előtt opiáthelyettesítőt kapott, ezt a kezelést a börtönben is folytatni kell.¹⁸

---

¹⁶ Lásd még a Miniszteri Bizottság Rec(2006)13 sz. Ajánlásának a 37. pontját a tagállamok számára az előzetes letartóztatás alkalmazásáról, alkalmazásának feltételeiről és a visszaélések elleni biztonsági garanciákról.

¹⁷ További részleteket lásd 23. Általános jelentés a CPT tevékenységeiről (CPT/Inf(2013)29), 71-84. pontok.

¹⁸ Lásd még Egészségügyi Világszervezet World Health Organization (WHO) Európa, Status Paper on Prisons, Drugs and Harm Reduction, 2005. május, amely itt érhető el: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0006/78549/E85877.pdf.